

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA
úsek inšpekčnej činnosti
Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa
o využívaní učebníc v základných školách v SR v školskom roku 2012/2013

V školskom roku 2012/2013 overovala Štátna školská inšpekcia dostupnosť a využívanie učebníc v základných školách v rámci komplexnej inšpekcie. Úloha sa plnila v **86 ZŠ**, z nich bolo **77 štátnych**, **6 cirkevných**, **3 súkromné**. Vyučovaci jazyk bol v 76 školách slovenský, v 4 slovenský a maďarský a v 6 maďarský.

Informácie sa získavali prostredníctvom rozhovorov s riaditeľmi škôl, s učiteľmi hospitovaných predmetov, z údajov uvedených v autodiagnostickom dotazníku pre učiteľa, z objednávok učebníc, prehliadkou skladu učebníc a príslušných kabinetov. V kontrolovaných ZŠ sa na oboch stupňoch zväčša **využívali učebnice schválené a dodané** Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (*d'alej MŠVVaŠ SR*) **na základe objednávky bezplatne**, vrátane jednotlivých titulov učebníc cudzích jazykov. Učebnice a textové zdroje využívané na hospitovaných hodinách **mali schvaľovací doložku ministerstva školstva** alebo boli v národnom registri učebníc s **odporúčacou doložkou**.

Riaditelia škôl a vedúci metodických orgánov poukázali na **pretrvávajúce problémy s distribúciou** učebníc. Zo zistení o **dostupnosti učebníc**, ktoré poskytlo školám MŠVVaŠ na **základe objednávky bezplatne**, možno konštatovať **chýbajúce** alebo **neskoré** dodávky niektorých učebníc.

Nedodané učebnice

1. stupeň ZŠ:

- 1. ročník šlabikár
- 2. ročník slovenský jazyk, matematika, čítanka, vlastiveda
- 3. ročník slovenský jazyk, matematika, prírodoveda, dopravná výchova
- 4. ročník slovenský jazyk, matematika, prírodoveda, hudobná, výtvarná a dopravná výchova
- 2. – 4. ročník informatická výchova
- 3. a 4. ročník maďarský jazyk a literatúra, čítanka

2. stupeň ZŠ:

- 5. ročník slovenský jazyk, literárna výchova, matematika, geografia, biológia, chémia, dejepis, občianska náuka, etická, mediálna výchova, informatika
- 6. ročník slovenský jazyk, literárna výchova, matematika, dejepis, fyzika, geografia, biológia, chémia, občianska náuka, hudobná, etická a výtvarná výchova, informatika
- 7. ročník slovenský jazyk, literárna výchova, matematika, biológia, chémia, dejepis, občianska náuka, etická, mediálna výchova, informatika
- 8. ročník slovenský jazyk, literárna výchova, fyzika, matematika, biológia, chémia, dejepis, občianska náuka, etická, výchova umením, mediálna výchova, informatika
- 9. ročník slovenský jazyk, literárna výchova, slovenský jazyk a slovenská literatúra, matematika, technika, výchova umením, chémia, dejepis, hudobná výchova, občianska náuka, etická a výtvarná výchova, fyzika, geografia, biológia, chémia, informatika, výchova umením
- 5. – 9. ročník dopravná výchova

Špeciálne triedy v ZŠ:

- 2. ročník pracovné listy k maďarskému jazyku, pracovné zošity z matematiky

Cudzíe jazyky:

- 1. – 4. ročník anglický jazyk
- 5. – 9. ročník anglický jazyk
- 5. – 9. ročník nemecký jazyk
- 5. – 9. ročník ruský jazyk
- cudzojazyčné slovníky pre francúzsky a ruský jazyk

Nie všetky kontrolované školy boli dostatočne vybavené učebnicami a pracovnými zošitmi (*neboli k dispozícii ani v čase inšpekčného výkonu*). Podľa vyjadrenia riaditeľov škôl to zapríčinili prevažne **problémy s distribúciou**. Z celkového počtu kontrolovaných škôl len **27 (31,4 %)** disponovalo ich dostatočným množstvom. Niektoré objednané tituly boli **dodané v priebehu školského roka** (pre 9. ročník to boli *geografia, dejepis, matematika, občianska náuka pre 5. a 6. ročník, pre 8. ročník svet práce*). Školy poukázali na dobrú spoluprácu s rodičovským združením, ktoré im poskytlo finančné prostriedky na nákup alternatívnych učebníc a pracovných zošitov. Niektoré ZŠ nakúpili alternatívne učebné texty zo sponzorského finančného daru.

Nedostatok učebníc v Bratislavskom kraji (4 ZŠ) bol spôsobený každoročným krátením objednaného počtu titulov zo strany MŠVVaŠ a v niektorých školách zvyšujúcim sa počtom žiakov. V **Nitrianskom kraji** (1 ZŠ) už druhý rok neboli dodané učebnice anglického jazyka pre 3. a 4. ročník, využívali sa staré učebnice, prípadne prekopírované strany s aktuálnym učivom z učebnice, ktorú mal učiteľ. Ďalšia škola z vlastných zdrojov zakúpila učebnice ruského jazyka pre 6. až 9. ročník z dôvodu ich nedodania. V **Prešovskom kraji** (2 ZŠ) ku dňu inšpekcie nebola dodaná väčšia časť titulov učebníc objednaných na aktuálny školský rok (*v jednej 25 a v druhej 16 titulov učebníc*). V ďalších kontrolovaných školách ojedinele *chýbalo 1 – najviac 5 titulov* objednaných učebníc. Jednalo sa najmä o učebnice cudzieho jazyka či už pre primárne alebo nižšie stredné vzdelávanie a niektoré učebnice pre posledné reformné ročníky. Nedostatok učebníc ZŠ **kompensovali** ich zapožičaním z iných škôl, používaním starých, kopírovaním potrebného materiálu, tvorbou pracovných listov, účelne pripravených textov, prípadne zakúpením z finančných prostriedkov školy alebo zákonných zástupcov žiakov.

Školy nevyužívali vo výchovno-vzdelávacom procese **výhradne** učebnice, ktoré poskytlo MŠVVaŠ bezplatne na základe objednávky. Niektoré ZŠ využívali alternatívne učebnice **zakúpené z finančných prostriedkov zákonných zástupcov žiakov**, prípadne sponzorských darov. Medzi najčastejší uvádzaný dôvod zakúpenia najmä **učebníc CUJ** bolo **nedodanie objednaných bezplatných** učebníc alebo osobný výber učebníc vyučujúcimi. Riaditelia škôl boli upozornení, aby objednávali učebnice, ktoré poskytuje ministerstvo školstva bezplatne.

V **Prešovskom kraji** (1 ZŠ) používala **42 %** alternatívnych **učebníc** zakúpených zákonnými zástupcami žiakov. Boli to učebnice prírodovedy, cudzieho jazyka, informatickej výchovy a matematiky pre 2. – 4. ročníky. V 3 školách s vysokou koncentráciou žiakov zo sociálne a jazykovo nedostatočne podnetného prostredia (*rómskych žiakov*) boli **niektoré učebnice** (*anglický jazyk pre 1. stupeň; výchova umením*), ale **najmä pracovné zošity** (*pre anglický jazyk, prírodovedné predmety*) zabezpečené z príspevku na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo prostredníctvom realizácie projektu EÚ (*„Inovatívne vzdelávanie ako nástroj pre inklúziu MRK do vyučovacieho procesu a spoločnosti“*).

Záver

Z rozhovorov s riaditeľmi škôl, učiteľmi hospitovaných predmetov i údajov uvedených v autodiagnostických dotazníkoch pre učiteľa vyplynulo, že vo väčšine kontrolovaných škôl sa využívali učebnice schválené a dodané MŠVVaŠ SR bezplatne na základe objednávky.

V niektorých školách sa vyskytli problémy s ich distribúciou, neboli dodané včas alebo v objednanom počte a niektoré tituly učebníc školám chýbali aj v čase realizácie komplexných inšpekcií. Aj v tých školách, kde boli žiakom bezplatne poskytnuté učebnice schválené ministerstvom školstva, nie vždy ich obsah zodpovedal aktuálnym požiadavkám vzdelávacích štandardov. Nedostatočnú vybavenosť aktuálnymi učebnicami školy kompenzovali používaním starých, zapožičaním z iných škôl, tvorbou potrebného učebného materiálu, získavaním a poskytovaním informácií žiakom z iných učebných zdrojov (*doplnková, odborná literatúra, časopisy, encyklopédie, masovo-komunikačné média, internetové stránky a pod.*). Niektoré školy časť učebníc nahradili alternatívnymi, ale tiež schválenými alebo odporúčanými ministerstvom školstva, ich zakúpenie bolo hrazené z finančných prostriedkov zákonných zástupcov žiakov, resp. sponzorských darov. Riaditelia týchto škôl boli upozornení, aby objednávali učebnice, ktoré poskytuje ministerstvo školstva bezplatne.